

Становище

на Цветослава Стоянова Котларова

относно: „Предизвикателства и перспективи пред младежката заетост“

Младежката заетост е национален приоритет, който изисква особено обществено и политическо внимание и ефективна координация на политиките в тази насока. Днешното поколение младежи е изправено пред едно от най-големите предизвикателства. От началото на финансовата и икономическа криза равнищата на младежката безработица достигнаха безпрецедентни размери в цяла Европа. Във всички държави членки на ЕС от началото на рецесията се наблюдава значителен ръст на безработицата сред младите хора. Сравнението на националните показатели за младежите с показателите за средното ниво в ЕС показва, че по отношение на безработицата България се доближава до средноевропейските показатели. По данни на Националния статистически институт за второто тримесечие на тази година общата младежка безработица е 28.2%. Последното изследване на Европейската фондация за подобряване на условията на живот и труд (Eurofound) постави страната ни на първо място в ЕС по дял на младежите, които не работят и не учат, т.е. почти една четвърт от българите на възраст между 15 и 29 години просто бездействат.

Младите хора в България са сред едни от най-късно влизащите в пазара на труда в сравнение с другите държави от ЕС. След завършване на своето образование голяма част от младежите в България нямат практически и трудов опит, което води до по-трудното им включване в пазара на труда. Често младите се сблъскват с невъзможността да натрупат трудов стаж. Попадат в един омагьосан кръг - не ги назначават, защото нямат стаж, но и не могат да натрупат такъв, след като не ги наемат на работа. За преодоляването на този сериозен проблем е необходимо всички - държавата и обществото - да работим заедно, за да се разкъса порочния кръг от ниско социално и икономическо доверие, с което се сблъскват младите хора.

Когато младежите остават извън пазара на труда, последствията от това са сериозни, а обхватът им - значителен. Сред тях наред със засилената емиграция и задълбочаването на демографските проблеми, са и обедняването на домакинствата вследствие издръжката на неработещите младежи, по-оскъдни приходи от данъци, по-малко постъпления в пенсионните фондове. Като прибавим към това свиването на реалния сектор и съкращаването на работни места, то бариерите пред младежите на

трудовия пазар остават сериозни и започването на работа се превръща в едно голямо предизвикателство.

Остро се откроява и проблемът с липсващата връзка между пазара на труда и образователната ни система. Завършвайки образованието си, младите хора не са подготвени практически да прилагат знанията, които притежават. Необходимо е да се работи в посока подобряване и адекватност на координацията на подготовката на кадри и тяхната професионална реализация, за да може подготовката и квалификацията на младежите да е в съответствие с изискванията на наличните свободни работни места на трудовия пазар. В тази насока би било полезно да се въведат ученически и студентски практики, чрез които да се предостави възможност още докато учат децата, да съвместяват теоретичната с практическата подготовка. Също така могат да се разработят схеми за актуализиране на учебните програми в образователната система спрямо изискванията на пазара на труда. По този начин ще се предостави възможност на бизнеса да работи съвместно с ръководствата на учебни заведения, за да се подготвят такива учебни програми, които да дадат адекватна професионална квалификация на кадрите.

Едно от най-големите предизвикателства пред България днес е разкриването на нови работни места и създаването на насърчаваща и подкрепяща среда за качествена професионална реализация на младите хора. Във връзка с това се разработват и прилагат редица проекти и програми за разкриване на възможности за заетост на младите хора. За съжаление в повечето случаи те са със краткосрочен характер, дават временни възможности и обхващат твърде ограничен брой кандидати. Срокът, за който се прилагат програмите, обикновено е между шест месеца и една година, но последващ проект няма, така че след този срок за наетите младежи безработицата отново се оказва проблем.

След като е положена основата и е осигурена заетост (било за 3, 6 или 9 месеца) е добре да се помисли за стимулиране на работодателите да задържат на работа младежите, от които са доволни и са се справили успешно, и да инвестират в обучението и квалификацията на младите работници и служители. Това може да стане чрез допълнителна инвестиция от страна на държавата чрез разнообразни стимули, данъчни облекчения или покриване на част от осигурителните вноски за сметка на работодателя за определен период. По този начин ще се осигури мост между временната и постоянна заетост на младежите, което в дългосрочна перспектива би довело до явни и трайни резултати от положените усилия и възвръщаемост от вложените инвестиции.

Полагат се много усилия от страна на държавата за младежите с ниска квалификация, със специални образователни потребности, младежи в социален риск или отпаднали от образователната система, но е добре да се помисли и за младежите, с високо образование и квалификация – за тяхното подпомагане и стимулиране да се реализират успешно на българския пазар. През последните години тенденция е страната ни да напускат не нискообразованите, а именно младежите с високо образование. В повечето случаи след излизането от университета те се сблъскват с бариерите пред намирането на работа по специалността, ниско заплащане, лоши условия на труд и търсят професионална реализация извън страната. От това „изтичане на мозъци” в чужбина България губи милиарди левове, а в дългосрочен план загубите са многократно по-големи - не само във финансов, но и в демографски аспект.

Вложените инвестиции във висшето образование на младите специалисти от страна на държавата биха били по-ефективни, ако след този 4-5 годишен цикъл на обучение, се работи в посока тяхното задържане в страната. Възможно решение на този проблем е насърчаването и привличането на младежите на работа в държавните институции. Това може да стане чрез провеждане на практически обучения, осигуряване на платени и неплатени стажове, организиране на конкурси за младши експерти в държавните институции и създаване на възможности за кариерното развитие на младите хора в държавната администрация.

В днешните трудни условия България е изправена пред предизвикателството да открие средствата, с които да отключи потенциала на едно квалифицирано поколение. Поколение на образовани и интелигентни млади хора, необременени от порочни практики, които поради настоящата икономическа обстановка са възпрепятствани да разгърнат своя потенциал и да приложат натрупаните знания в практиката.

Както е казал Франклин Рузвелт „невинаги можем да подготвим бъдещето за младите, но можем да подготвим младите за бъдещето” – това е отговорността, пред която сме изправени всички ние и посоката, в която трябва да работим.

**С уважение,
Цветослава Котларова
гр. София, 2012 г.**